

Carme Grau Altimiras, la vida a la frontera

Carme Grau Altimiras va néixer a l'última casa que hi ha abans de travessar el Raür, el riu que fa de partió entre dos estats, l'espanyol i el francès, des dels temps del tractat dels Pirineus. El tractat (potser per fer evident que la política i les guerres van per una banda i la vida per una altra) va partir en dos la comarca, va partir fins i tot algunes cases, com la Torre d'en Gilibert. El menjador, a un estat, les cambres, a l'altre, per dir-ho d'una manera gràfica. «Però la comarca funciona. Hi ha molts casaments entre veïns de totes dues bandes!», comenta Carme Grau.

La seva família va comprar la casa el 1882. En aquells temps ja era una botiga i un bar encabits ben bé enmig de la frontera: a una banda, els gendarmes, i a l'altra, el carrabiners, que és com encara en diu la Carme de la Guàrdia Civil. En temps reculats, just a davant de casa «hi havia un prat preciós i, després de la guerra, hi havia hagut una metralladora perquè hi havia maquis, i la *casilla* dels carrabiners. Hi havia arbres i era un passeig molt maco». Travessat el Raür, el carrer s'endinsa

a la Guingueta d'Ix (Bourg-Madame, pels francesos) i un carrer més enllà hi corre el Segre. La Carme va néixer el 1946. El seu pare, Adrià Grau Caba, ja havia nascut en aquesta mateixa casa, i la mare, Maria Altimiras Singla, va néixer a Navarcles, però la família es va traslladar a la Cerdanya, primer a Escadarc i després a Puigcerdà, que és quan van arrendar la casa i quan els pares es van conèixer.

La Carme ha regentat «l'última botiga de l'últim poble» fins fa quatre dies, quan, després de tota la vida treballant des de quarts de vuit del matí fins a mitjanit, va decidir abaixar la persiana, jubilar-se i deixar la barra d'aquell bar a dins de casa com a testimoni. «En Sebastià Bosom, que havia sigut l'arxivat de la Cerdanya, em va explicar una història molt bonica dels orígens de la casa, però no recordo exactament com anava. Sé que és molt antiga. Aquestes quatre parets s'assemblen més a les cases de la Guingueta que a les de Puigcerdà». La Carme és una dona xerraire, amable i dinàmica. Comencem a parlar i se sent que graten una porta. És el seu gos, Dac, capaç d'obrir-la fent anar la maneta amb to-

tes dues potes. Poc després arriba el marit, Josep Bort Fonte, amb qui ha tingut tres fills, i els fills els han donat quatre nets.

Coses de la frontera, la Carme explica que va aprendre el castellà amb els fills dels carrabiners. El francès, a l'escola, perquè anava a la Guingueta, com hi anava molta mainada de Puigcerdà i dels masos dels voltants. «A França, l'escola era molt bona. No s'hi podia parlar de religió perquè era laica, però s'ensenyava molta educació i ètica, feies *morale* cada dia». Això no impedia, però, que el català fos totalment prohibit. «A mi no m'havien enganxat mai», recorda, «però els nens tots parlaven català entre ells. Llavors els donaven la *baguette*, que era com un regle així», amb les mans assenyala un pam, «ple de guixots. Si te'l donaven havies d'escriure cent cops "je ne parle pas catalane" i havies d'anar observant i si senties algun nen que parlava català li havies de donar la *baguette* i llavors li tocava a ell». Delació, en diríem ara. Anys després, la Carme va seguir estudis a les vedrunes de Puigcerdà. Allà el català tampoc no es podia ensenyar, però «les

JUDIT PUJADÓ > TEXT i FOTOGRAFIES

Adreça web per
escoltar l'entrevista

monges eren més aviat catalanistes», cosa que tampoc no impedia haver de dedicar un dia a estudiar Falange. «Només estudiàvem José Antonio, Díaz Montero, tots aquests...». Ara en diríem *adoctrinar*.

«Què és una frontera?», els demano. «Una nosa per als veïns», contesta de seguida en Josep. «Té moltes conseqüències», afirma la Carme. «En tants anys han canviat els horaris, la manera de cuinar, tot. Abans, la frontera era fosca. Només hi havia una trista bombeta i feia por».

«Quan jo era petita sempre sentia a parlar dels refugiats. Teníem un pis nou i tot era ple de gent refugiada. Va quedar molt malmès perquè hi feien foc a dins. Un hivern hi va fer estada Don Ignacio Aguirre i altres membres del Govern basc que anaven a l'exili. De la seva estada ens va quedar la *porrussalda*, un plat que coïen en una marmita i que es fa amb patates, bacallà, oli i porros. Encara en faig sovint. La meva mare sempre explicava que no perdonaria mai a Franco que hagués dividit els matrimonis, perquè els marits havien marxat, les dones s'havien quedat. A casa meva teníem

habitacions, i molts s'hi havien retrobat. La duana francesa i l'espanyola es posaven d'acord i deixaven passar el marit i la dona fins aquí, i es trobaven a casa. I és clar, hi havia homes que ja havien refet la vida a França, s'havien casat i tenien fills amb una francesa. Eren temps tristos».

La frontera va estar tancada fins al 1948. Dels anys cinquanta la Carme en recorda els estius, «les portes de la botiga obertes, la gent que entrava, mares i germanes, que volien anar a França a veure un familiar. Necessitaven un *pase*, i per tenir el *pase* calien dos avals. Els havien d'avaluar dos botiguers del barri. Entraven a casa: «Que nos podría hacer un aval?, que tenemos que ir a Francia, que tenemos a nuestro hijo...». La mare preguntava: «Pero ustedes se quieren quedar en Francia?», perquè si s'hi haguessin quedat, la mare, que era la titular de la botiga, hauria hagut d'anar a la presó. Un veí, que ja és mort, va estar-s'hi uns dies perquè va avalar algú que no va tornar». La frontera d'aquells anys era la tristesa i el dolor, la generositat amb els desconeguts, era també el contraban (mocadors de seda, pintes

blanques, gotets de plàstic, cafè, ai el cafè!, perfums, pintallavis, despertadors suïssos...) i la feinada que se'ls girava quan es feien obres i arribaven manobres d'arreu de l'Estat: que si el pont internacional, que es va inaugurar als anys cinquanta, que si els xalets per a esquiadors... I els diners que van fer quan encara circulaven les pessetes i els francs, i encara més tard, quan l'euro els va fer competitiu».

«I amb el tractat de Schengen?», els demano. «Uj, ens han massacrat! Venien quinze policies nacionals i carrabiners i es posaven aquí. I no poden. I un dia els vaig dir que nosaltres havíem de passar per allà i que, si es pensaven que fèiem contraban, que vinguessin i registressin la casa. I els vaig dir que la seva obligació no era estar aquí, sinó allí *abajo*, i sí, llavors es van posar allà baix». L'eliminació de la frontera no sembla afectar Puigcerdà com ha afectat altres pobles. Bull d'activitat, mentre a la Guingueta les botigues tanquen i la Carme, que va escrivint les seves memòries, ha esdevingut una de les protagonistes d'una novel·la de Rafael Vallbona.

Judit Pujadó és escriptora.

REVISTA DE GIRONA

307 març-abril 2018

Dossier

Les editorials gironines

El budisme a les comarques gironines

El món medieval gironí vist
per la ficció literària

Edita: Diputació de Girona

REVISTA DE GIRONA

Diputació de Girona

✉ 🏠

📄 NÚMERO ACTUAL 📄 NÚMEROS ANTERIORS 📁 HEMEROTECA 📄 NORMES DE REDACCIÓ 🛒 PUNTS DE VENDA

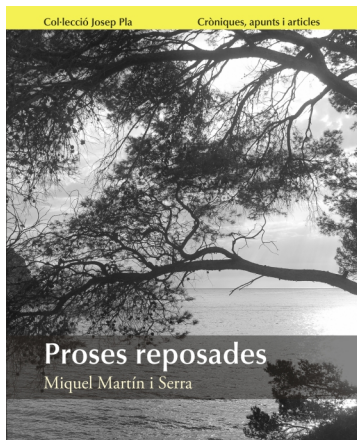
Crèdits # Contacte

Els alts i baixos de l'aeroport

El dossier d'aquesta edició, dedicat als cinquanta anys de l'aeroport de Girona - Costa Brava i coordinat per Teia Bastons, es pot complementar amb uns quants articles apareguts anteriorment a la REVISTA DE GIRONA. És el cas del que va escriure Narcís-Jordi Aragó al número 276, en què feia un resum que encara ara es manté vigent: «Després de la primera eufòria col·lectiva van arribar les hores baixes. La precarietat de les instal·lacions va durar molts anys i la seva infrautilització va fer pensar, a vegades, que aquell servei mai més no aixecaria el vol. Després van venir les remuntades periòdiques i una etapa d'estabilitat que, amb moltes oscil·lacions, ha permès la consolidació actual, sempre sotmesa a les inclemències del temps econòmic, a les turbulències del turisme i als capricis estratègics de les companyies aèries». Fa vint-i-set anys, l'editorial del número 149 descrivia així la situació de l'aeroport: «Una nefasta combinació d'estructures de poder i d'interessos econòmics, sota l'empара de la inèrcia burocràtica, impedeix que l'aeròdrom gironí compleixi la funció per a la qual va ser creat».

El reportatge de Paula Núñez sobre els pobles gironins on s'han filmat pel·lícules és una bona oportunitat per recordar la figura de Tomàs Mallol, un cineasta incansable que va crear una filmografia de trenta-tres pel·lícules. Al número 284, Jordi Dorca afirmava que aquests curtmetratges «formen l'enorme llegat d'un dels millors i més prolífics cineastes catalans de la segona meitat del segle XX». Així mateix, el reportatge fotogràfic de Carles Fontserè a Sant Pere de Rodes convida a rellegir alguns dels textos dedicats al cartellista. És el cas del que va publicar Josep Víctor Gay al 297, en què recollia aquestes paraules de Fontserè per resumir la seva trajectòria: «Una fantàstica aventura humana que no canviaria per res del món». Més recentment, al 299, un altre reportatge fotogràfic mostrava la visió que el dibuixant tenia de les comarques gironines.

Publicacions de la Diputació de Girona www.ddgi.cat/publicacions

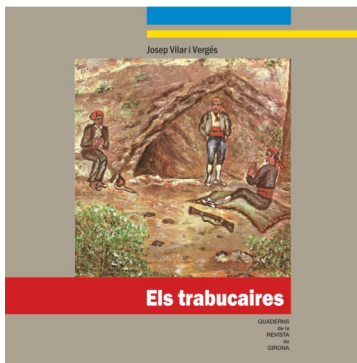
Proses reposades
Miquel Martín i Serra
Col·lecció "Josep Pla"

El mirall dels llibres
Xavier Lloveras
Col·lecció "Josep Pla"

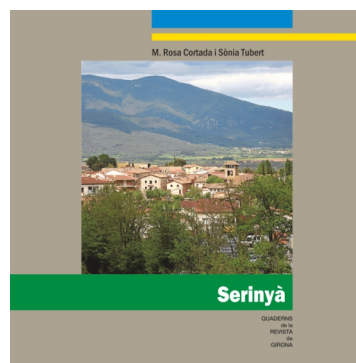
El llibre del forat al mig
Patricia Langdon-Davies
Col·lecció "Josep Pla"

Els trabucaires
Josep Vilà i Vergés
"Quaderns de la Revista de Girona"
✂ Obra Social "la Caixa"

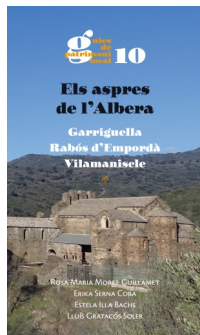
El món del pa
Roser Bech i David Pujol
"Quaderns de la Revista de Girona"
✂ Obra Social "la Caixa"

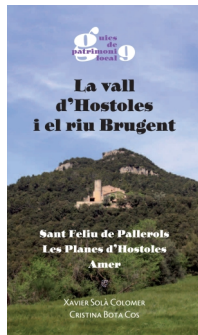
Serinyà
M. Rosa Cortada i Sònia Tubert
"Quaderns de la Revista de Girona"
✂ Obra Social "la Caixa"

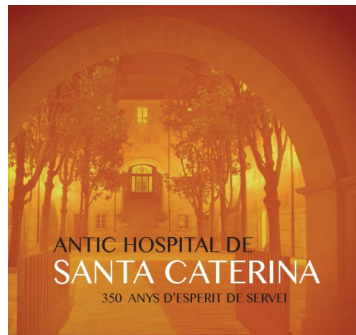
L'antic terme de Bassegoda
Adriana Cle, Andrea Ferrer,
Joan Frigola, Aleix Jiménez
i Anna Madroñal
"Guies de Patrimoni Local"

Els aspres de l'Albera
Rosa Maria Moret,
Erika Serna, Estela Illa
i Lluís Gratacós
"Guies de Patrimoni Local"

La vall d'Hostoles i el riu Brugent
Xavier Solà i Cristina Bota
"Guies de Patrimoni Local"

Antic Hospital de Santa Caterina 350 anys d'esperit de servei
Diversos autors
Diputació de Girona

Territori + Productors

Producció alimentària de qualitat

Concursos bianuals Girona Excel·lent

Promoció del territori + Suport als productors

Jurats qualificats + Tastos a cegues

www.gironaexcellent.cat

